

Sisällys

Jaana Juvonen

1 SUOMEN TOISEKSI SUURIN MAALAIKUNTA	11
Talonpoikaisyhteisö	12
Maatalouden ja teollisuuden Lappee	21
Esikaupunkiliitos ja Lauritsalan ero	25
Heinää, karjaa, koneita – maatalous uudistuu	32
Talonpoikaista tuotantoa ja pienirytyksiä	36
TIETOLAATIKKO:	
Alina Kuusisto: <i>Lauritsalan kartanon maatalous</i>	37
Saimaan rannan suurteollisuus	42
Maakaupat kaupunkien varjossa	49
Työväen ja maalaisten osuuskaupat	53

Alina Kuusisto

2 MAATALOUS PIENILOJEN VARASSA	59
TILAKEHITYS JA PELTOVILJELY	60
Ensimmäisen maailmansodan aikainen elintarvikepula	60
Itsenäisten pientilojen Lappee – asutustoimintaa ja pellonraivausta	63
Ruis väistyy rehukasvien tieltä	68
Koneet ja väkilannoitteet yleistyvät	72
MAATALOUDEN RAHOITUS JA YHDISTYSTOIMINTA	75
Osuuskassat maatalouden luotonantajina	75
Osuuskassojen merkitys maataloudelle	78
Maamiesseura ja martat – maaseudun aktiiviset toimijat	79
KARJATALOUDEN MERKITYS KASVAA	86
Maitotaloustuotteiden kauppa 1920-luvun vaihteessa	86
Pientilojen karjatalous	86
Karjanjalostuksen esiinnousu	88
Neuvontatyö ja jalostus tuottavat tulosta – lypsymäärät kasvavat	89
TIETOLAATIKKO:	
<i>Maatalousnäyttelyt – oppia ja markkinahulinää</i>	93
Hevoset ja pienkarja	95
Maitokaupan keskittyminen osuusmeijeriin	96
KRIISIAJAT KOETTELEVAT MAATALOUSTUOTANTOA	98
Pulakausi ja maatalouden ongelmat	98
Sota katkaisee maatalouden suotuisan kehityksen	100

Marko Tikka

3 POLIITTINEN LAPPEE 1870–1918	105
JOHDANTO	106
SÄÄTYVALTIOPÄIVISTÄ UUDEN VUOSISADAN KYNNYKSELLE	107
Lappeelaiset aatelis- ja pappissäädystä	107
Valtiopäivämies Kalle Oittinen	108
Usko keisariin murtuu	109
Kansalaisyhteiskunta syntyy	111
Juomalakkoliike ja vastalauseadressi	113
SUURLAKKO 1905 JA POLIITTISET RYHMÄT	113
Lappeen ensimmäiset sosialistit	113
Suurlakko Lappeella	118

Kaukaan punainen kaarti	121
Laukautuksia tehtaalla	123
POLITIIKAN NOUSU	126
Suomalainen puolue	126
Vanhasuomalaisuudesta Kokoomukseen	129
Nuorsuomalaisuus	130
Sosialidemokraatit	132
Maalaisliitto	135
Ruotsalainen puolue ja Kristillinen työväenpuolue	137
TIETOLAATIKKO:	
<i>Saimaan kanavan rahat ja valtiopäivävaalit</i>	138
POLITIIKAN ILMIOITÄ	139
Ensimmäiset valtiolliset vaalit Lappeella	139
Kunnallispolitiikan alku	141
Yhdistysten ja osastojen verkko	142
Anarkiaa Kaukaalla	145
Kruununvouti Cajander, laillisuustaistelija	147
I MAAILMANSOTA JA KEHITYS KOHTI SISÄLLISSOTAA	148
Maailmansota puhkeaa	148
Laiton senaatti ja laitton eduskunta	150
Lappeen ja Kaukaan elintarvikelautakunnat	152
Maaliskuun vallankumous	154
Lakkojen ja levottomuuden kesä	155
Väkivallan leimahduksia	156
Vastavoimien mobilisointia	157
Kohti sotaa	160
SISÄLLISSOTA LAPPEELLA	161
Taavetin kahakka	161
Vallankumoukselliset	161
Valkoinen kansa	164
Elämää sisällissodan Lappeella	165
Sota vyöryy yli pitäjän	167
Kenttäoikeuden aika	168
Lappeen menetykset sisällissodassa	170

Tarja Ignatius

4 RIKOLLISUUTTA JA OIKEUDENHOITOA	175
KUNTA ASUKKAIDEN MORAALINVARTIJANA	174
Käräjä istumassa	176
Josef Jäkön Siperian tie	182
TIETOLAATIKKO:	
<i>Autonomian ajan nainen ja oikeus</i>	184
KIELTOLAIN AIKA LAPPEELLA	186
Raittiusvalvojat väkijuomain turmelusta torjumassa	186
Rapakaljan pahennus	192
Juomatavat raaistuvat ja valvontaa lisätään	192
Raittiusväen pulmat	194
Rikostilastoja ja poliisin arkipäivää 1920-luvulta 1960-luvulle	195
Nimismiesten työ Sarkaa	199
Kihlakunnantuomarit	203
Lautamiehet	210
TIETOLAATIKKO:	
<i>Pehr Edvind Svinhufvud – kalterien takaa tasavallan presidentiksi</i>	212
TIETOLAATIKKO:	
<i>Lappeen laillisuusmiehet: tuomarit, kruununvoudit ja nimismiehet</i>	213

Jaana Juvonen

5 PITÄJÄSTÄ KUNNAKSI	215
Kuntakokousten aika	216
Varhaisvaltuustosta	221
...kunnalliseen kansanvaltaan	224
Kiistaa suojeluskunnan avustuksista	229
Veroilla ja lainalla	234
TIETOLAATIKKO:	
<i>Pahan päivän varalle – makasiini ja säästöpankki</i>	235

Jaana Juvonen

6 KUNNAN ALAT – KOULUT JA KÖYHÄT	237
Koulun vastustajat	238
TIETOLAATIKKO:	
Alina Kuusisto: <i>Vilken kansanopisto – koulu jota ei koskaan perustettu</i>	245
Komeita kouluja	247
Hyvien harrastusten parissa	251
Vaivaiset kunnan vaivana	258
“Pelastuakseen yleisestä anarkiasta”	263
Vaivashoidosta huoltotoimeen	266
“Rupulinpanijasta” kunnanlääkäriin	267
Valtateiden varrella	270
Imatran voimaa	274

Jaana Juvonen

7 SANAA JA SAKRAMENTTEJA	277
Valtiopäiväpappeja ja muita kirkonpalvelijoita	278
Kirkkokokousten ja kirkkoraadin aikaan	282
Kirkko, papit ja hautausmaa kuntoon	284
Kaupunki ja maalaiskunta omiksi seurakunnikseen	288
Vanhaa entisöidään, uutta rakennetaan	290
Kirkossa ja kinkereillä	295
Useita uskonnollisia liikkeitä	298

Jukka Partanen – Juha Pohjonen – Matti Kosonen

8 MAANPUOLUSTUS JA SOTAVUODET 1939–1945	301
Lappeen suojeluskunta	302
Lappeen lotat	306
Lappee talvisodassa	308
TIETOLAATIKKO:	
Juha Pohjonen: <i>Urho Kekkonen – lähes lappeelainen</i>	312
Lappee rajakunnaksi	313
Rajan vartiointia ja linnoitustöitä	318
Uusi sota	320
Ilmasuojelujoukot Lappeen turvana	323
Lappee vakoilun kohteena jatkosodassa	329
TIETOLAATIKKO:	
Juha Pohjonen: <i>Simolan pommitukset kesäkuussa 1944</i>	336
Uusi rauha	337

Jaana Juvonen

9 MAASEUTUA JA TAAJAMIA	339
Syntyvyys alenee, muutto lisääntyy	340
Elintaso kohoaa	343
Maaseutu ja taajamat vastakkain	346
Taajamien liitoshankkeita 1940- ja 1950-luvulla	351

Alina Kuusisto

10 JÄLLEENRAKENNUKSESTA MAASEUDUN MURROKSEEN	355
Poikkeusoloista kohti ylituotantoa	356
Siirtolaisten ja rintamamiesten asuttaminen	358
Tilojen lukumäärän ja peltoalan kasvu pysähtyy	361
Rehuviljely valtaa alaa	363
Maitotalouden kehittyminen	365
Traktori korvaa hevosen, sikalat ja kanalat kasvavat	369
Lappeen metsätalous	375
Maataloutta oppimassa – maamieskoulu ja karjanhoitokoulu	380

Jaana Juvonen

11 PERUSPALVELUJA JA UUSIA VÄYLIÄ	385
Onni, Yhtymä ja yksityiset kaupat	386
Lamposaaren saha ja pienteollisuutta	389
Viipuria korvaavia yhteyksiä	393
Vainikkala – väylä Neuvostoliittoon	396

Jaana Juvonen

12 KUNTA HYVINVOINNIN RAKENTAJANA	403
Maalaisliitto valtapuolueena	404
Valtakunnan vaikuttajia valitsemassa	409
TIETOLAATIKKO:	
Alina Kuusisto: <i>Kunnallisneuvos Elias Tukia ja muita lappeelaisia kansanedustajia</i> ...	413
“Kunnan paras kaikissa suhteissa	415
Rahaa rakentamiseen	418
Terveystieteiden edistyminen	421
Sosiaalisen huollon monet tarpeet	425
Pelkolassa ja Parkulassa	427
Koulujen rakentamisesta niiden lakkauttamiseen	430
Kentille ja laduille	436
Nuorisoseuroja ja kotiseututyötä	441

Jaana Juvonen

13 VARAKAS LAPPEEN SEURAKUNTA	444
Arvokkaat pappiloiden maat	446
Uusia rakennuksia	449
Kolmen papin seurakunta	452
Ihmisten keskuuteen	455

Jaana Juvonen

13 KOLMEN L:N YHDISTYMINEN

– KUNTALIITOS 1967	462
Alueliitossuunnitelma 1960-luvun alussa	464
Lappeella kahta mieltä	467
Suur-Lappeenranta syntyy	472
LÄHDEVIITTEET	474
LÄHTEET JA KIRJALLISUUS	492
HENKILÖHAKEMISTO	503

KYLÄMAISEMAA VILKJÄRVELLÄ HALLITSIVAT 1950-LUVULLA MAATALOJEN PIHAPIIRIT
SEKÄ MUTKITTELEVA HIEKKATIE. LAPPEEN KOTISEUTUYHDISTYS RY.